

Vločky z obilovin a pseudoobilovin a bezlepková dieta

The flakes from cereals and pseudocereals and gluten-free diet

Rysová, J., Mašková, E.

Výzkumný ústav potravinářský Praha, v.v.i.

Abstrakt

Práce byla zaměřena na stanovení obsahu lepku v ovesných vločkách a dalších vločkách z cereálií a pseudocereálií. Celkem bylo analyzováno 32 vzorků z obchodní sítě, z toho 20 vzorků ovesných vloček. Bylo zjištěno, že 70% vzorků ze souboru ovesných vloček nesplňuje požadavky na bezlepkové potraviny a z ostatních vloček také 16,7% není možné označit jako bezlepkové. Pacienti na bezlepkové dietě musejí proto pečlivě číst značení na obalech výrobků.

Klíčová slova: vločky, ovesné, cereální, stanovení lepku, bezlepková dieta

Abstract

The work was focused on the determination of gluten in oat flakes and other flakes from cereals and pseudocereals. 32 samples from retail network were analyzed, of which was 20 samples of oat flakes. It was found that 70% of the samples from the oat flakes group does not meet the limit for gluten-free foods and also 16,7% of other flakes can not be classified as gluten-free. Patients on a gluten-free diet therefore have to carefully read labels on the packaging of the products.

Key words: flakes, oat, cereal, gluten determination, gluten-free diet

Úvod

Bezlepková dieta je jediná účinná léčba pro osoby trpící celiakií nebo alergií na pšeničnou bílkovinu. Nezbytná je i při neceliakální glutenové intoleranci a někdy se uplatní i při syndromu dráždivého tráčníku. Bezlepkovou dietu dále občas drží lidé s nespecifickými zdravotními problémy nebo i lidé zdraví jako součást životního stylu. V praxi to znamená vyloučení výrobků z pšenice, žita a ječmene a jim příbuzných obilovin, a to i ve stopových množstvích. Současná legislativa (Nařízení 1169/2011; Prováděcí nařízení 828/2014) určuje pro potraviny vhodné pro bezlepkovou dietu limit 20mg lepku/kg potraviny ve stavu prodaném zákazníkovi.

Ovesné vločky patří k velmi oblíbeným cereálním produktům. Jsou konzumovány jako součást müsli směsí, snídanových cereálií, sušenek, chleba i celozrnného pečiva. Oves má v bezlepkové dietě zvláštní postavení, pro bezlepkovou dietu ho lékaři v Česku nedoporučují (Frič a Keil 2011), pro některé osoby záleží na individuální snášenlivosti. Pro tyto účely se na oves vztahuje stejný limit 20mg/kg jako na ostatní bezlepkové potraviny. V praxi je problém s kontaminací ovesných výrobků jinými cereáliemi. Proto bylo cílem naší práce provést analýzu obsahu lepku v ovesných vločkách na českém trhu a porovnat výsledky s obsahem lepku ve vločkách z jiných cereálií a pseudocereálií.

Materiál a metody

Ovesné vločky i vločky ostatní byly zakoupeny v běžných prodejnách potravin i v prodejnách zdravé výživy.

Na stanovení lepku byla použita ELISA souprava Ridascreen Gliadin, kat. č. R7001 od firmy R-Biopharm AG, a extrakční roztok (R-Biopharm AG, kat. č. R7006) s obsahem redukujících látek a čistým ethanolem. Použitý ELISA kit je založen na monoklonální R5 protilátce zaměřené mimo jiné proti repetitivnímu epitopu QQFPF obsaženém v lepku (Kahlenberg et al. 2006). Protilátka nereaguje s bílkovinami ovsa a bílkovinami přirozeně bezlepkových surovin. Výsledky uvedené v tabulkách jsou průměrem dvou paralelních stanovení. Údaje o nutriční hodnotě byly čerpány z obalů výrobků.

Tab. 1: Obsah lepku v ovesných vločkách (P-obsahuje lepek nebo jeho stopy, B-bezlepkové, N-neznačeno)

Oz n.	vzorek	výrobce	distribuce	obsah lepku (mg/kg)
P	Ovesné vločky	B. Mlýn Kepka	Penam	38,75
P	Ovesné vločky	Albert	Albert	50,34
P	Ovesné vločky jemné s vlákninou	EMCO	Globus	>80
N	Haferflocken aus dem volen Korn zart/jemné ovesné celozrnné vločky	Fortin Muhlewerke	Lidl	22,77
P	Dobry život Ovesné vločky výběrové	ČR	Bonavita	>80
P	Ovesné vločky Bio	ČR	Country Life	>80
N	Hafer Flocken /Alnatura ovesné vločky jemné bio	zem.produkce EU	Globus	>80
P	Oat Flakes coarse/Ovesné vločky	ČR	Kaufland	>80
P	Ovesné vločky jemné	EMCO - Vřesce	vietn. prodej	>80
N	Jemné ovesné vločky s klíčky	Morn Flake Oats limited, Anglie	Natural jihlava JK	>80
N	DM BIO Vločky ovesné (Hafer Flocken Grossblatt)	Německo	DM drogerie markt	7,1
P	Ovsené vločky	SR	NatureLand,Slovensko	<5
N	Ovesné vločky - hrubé	Německo	Tesco stores	>80
N	Clever Ovesné vločky	B. Mlýn Kepka	BILLA	>80
N	Ovesné vločky bio	PRO_BIO	BILLA	>80
B	Ovesné vločky bez lepku (100% Pure Oat Flakes Gluten Free)	UK -Tilquihilie	Country Life	<5
P	Ovesné vločky	J. Voženílek	vietn. prodej	6,55
N	Bio vločky ovesné z Česka	Bio nebio	zdr. výživa	>80
B	Vločky ovesné bezlepkové Spielberger	Spielberger GmbH	zdr. výživa	<5
B	Naklíčený oves - raw vločky	Isvari Superfood	zdr. výživa	<5

Výsledky a diskuse

Výsledky stanovení lepku v ovesných vločkách jsou v Tab. 1 a obsah lepku ve vločkách z přirozeně bezlepkových surovin je v Tab. 2. Pokud obsah lepku ve vzorku přesáhl hodnotu nejvyššího kalibrátoru ELISA kitu, je v tabulce uveden obsah lepku více jak 80mg/kg vzorku. Další ředění a opakované stanovení nebylo prováděno, protože z hlediska zařazení takového vzorku do bezlepkové diety nemělo smysl. Limit kvantifikace (LOQ) použitého ELISA kitu je 5mg lepku/kg vzorku, výsledky vzorků s nižším obsahem lepku se proto uvádějí jako méně než 5mg/kg.

Celkem bylo analyzováno 32 výrobků, z toho 20 vzorků ovesných vloček a 12 vzorků vloček z přirozeně bezlepkových surovin. Z tohoto počtu bylo jen 6 vzorků deklarováno jako bezlepkové a z nich byly jen 3 vzorky ovesných vloček. 16 vzorků mělo na obale uvedeno varování, že mohou obsahovat lepek nebo stopy lepku. Jak je zřejmé z tabulky 1, převážná většina ovesných vloček byla kontaminována tak, že obsah lepku překročil legislativní limit. Výjimkou jsou 3 vzorky ovesných vloček deklarované jako bezlepkové a pak 3 vzorky běžných vloček. Z vloček z přirozeně bezlepkových surovin byly 2 vzorky také nad limitem 20mg/kg. Jedná se o vzorky jahelných vloček od různých výrobců.

Tab. 2: Obsah lepku ve vločkách z přirozeně bezlepkových surovin (P-obsahuje lepek nebo jeho stopy, B- bezlepkové, N-neznačeno)

ozn.	výrobek	výrobce	distribuce	obsah lepku (mg/kg)
B	BIO vločky prosné (jáhlové)	Ježkův statek	zdr. výživa	<5
P	Hirse Flocken(jahelné vl.)	Německo	dm drogerie markt	24,22
B	Reis Flocken (rýžové vl.)	Německo	dm drogerie markt	<5
B	Rýžové vločky	ProBio	Albert	<5
N	Bio pohankové vločky	ProBio	Albert	<5
P	Kukuřičné vločky instantní	Foodish	Globus	11,34
P	Vločky Quinoové	Country Life	zdr. výživa	<5
P	Rýžové vločky instantní	Foodish	Globus	<5
N	Jahelné vločky instantní	Natural Jihlava	Globus	29,57
P	Vločky tefové	Country Life	zdr. výživa	<5
P	Pohankové vločky	Sklizeno	zdr. výživa	<5
P	Jáhlové vločky	Foodish	zdr. výživa	<5

V tabulce č.3 je porovnán obsah nutričních látek ve vločkách ovesných i ostatních. Ovesné vločky obecně jsou dobrým zdrojem bílkovin, vlákniny a nepochybně i beta-glukanů, obsahují i poněkud vyšší množství tuku. U ostatních materiálů je zajímavý obsah bílkovin u vloček z quino, obsah cukrů a vlákniny u vloček z naklíčeného ovsa a vysoký obsah sacharidů v instantních vločkách.

Tab. 3: Porovnání nutriční hodnoty vloček z ovsa a ostatních vloček (g/100g vzorku, n-neuvedeno)

druh vloček	energie kj	energie kcal	tuk	z toho NMK	sach.	cukry	vláknina	bílk.	sůl
ovesné vločky průměr	1554	372	7,7	1,3	63,0	1,1	9,0	13,1	0,02
naklíčené ovesné	1489	356	6,4	n	59,7	13,5	13,9	8,1	0,23
pohankové ProBio	1466	349	1,7	0,3	71,0	pod 0,5	3,7	9,8	0,01
pohankové Sklizeno	1472	347	3,4	0,7	66,6	1,3	7,3	12,5	0,22
jahelné instantní	1540	364	4,0	1,0	69,0	4,0	n	11,0	0,01
jahelné	1525	360	3,9	1,0	69,0	1,5	3,8	11,0	0,01
kukuřičné instantní	1461	349	2,6	n	82,7	n	n	9,2	n
rýžové instantní	1545	369	0,8	n	78,0	n	n	6,8	n
rýžové	1491	352	2,2	0,6	74,0	0,6	2,2	7,8	0,01
tefové	1398	334	7,1	1,0	65,0	3,0	n	12,3	0,01
quinoa	1435	343	5,1	1,0	61,0	2,0	n	13,8	0,03

Závěr

Bylo analyzováno 20 vzorků ovesných vloček a 12 vzorků vloček z přirozeně bezlepkových surovin. Bylo zjištěno, že většina vzorků ovesných vloček nesplňuje požadavky pro bezlepkové potraviny, s výjimkou vzorků označených jako bezlepkové. Při výběru vloček z přirozeně bezlepkových surovin musejí být pacienti také velmi obezřetní a pečlivě číst údaje na obalech výrobků, protože i tady je možné se setkat s kontaminací. Obsah energie je u všech materiálů na přibližně stejné úrovni, ovesné vločky obsahují většinou poněkud více tuku i bílkovin. Vločky z naklíčeného ovsa mají vysoký obsah cukrů a vlákniny.

Literatura

Frič, P., Keil, R.: Celiakie pro praxi. Med. Praxi, 8(9), 2011, 354-359

Kahlenberg, F., Sanchez, D., Lachman, I., Tuckova, L., Tlaskalova, H., Mendez, E., Mothes, T.: Monoclonal antibody R5 for detection of putatively coeliac-toxic gliadin peptide.

Eur. Food Res. Technol., 222(1), 2006, 78-82

Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům.

Prováděcí nařízení komise (EU) č. 828/2014 ze dne 30. července 2014 o požadavcích na poskytování informací o nepřítomnosti či sníženém obsahu lepku v potravinách spotřebitelům.

Poděkování

Práce byla provedena v rámci projektu RO316 „Kvalita a bezpečnost potravin v moderní společnosti“

Kontaktní adresa

Ing. Jana Rysová

Výzkumný ústav potravinářský Praha, v.v.i.

Praha 10, Hostivař, Radiová 7, 102 00

Tel. 296 792 389, j.rysova@vupp.cz